

Kulturutskottets yttrande 2018/19:KrU1y

Minoritetsfrågor

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har beslutat att ge kulturutskottet tillfälle att yttra sig över motionerna 2018/19:4 av Robert Stenkvist (SD), 2018/19:556 av Maria Nilsson (L) och 2018/19:2423 av Peter Helander (C).

Kulturutskottet föreslår att konstitutionsutskottet avstyrker motionsförslagen.

Utskottets överväganden

Romsk inkludering

Motionen

Maria Nilsson (L) anser i motion 2018/19:556 att det ska införas ett romskt förvaltningsområde. Motionären anför bl.a. att romer till skillnad från några av de andra nationella minoritetsgrupperna inte har något förvaltningsområde. Det är enligt motionären viktigt att den romska gruppen får tillgång till språk och kultur på hemspråket, vilket är en av förvaltningsområdenas viktigaste uppgifter.

Utskottets ställningstagande

Målet för minoritetspolitiken är att ge skydd för de nationella minoriteterna och att stärka deras möjlighet till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande.¹ Det övergripande målet har brutits ned i tre delområden, varav ett är språk och kulturell identitet.² Enligt språklagen (2009:600) har det allmänna ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Vidare gäller att den som tillhör en nationell minoritet ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket. I lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk hänvisas till språklagens bestämmelser samt föreskrivs att det allmänna även i övrigt ska främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt.

Romer är en av fem erkända nationella minoriteter i Sverige och deras språk romani chib är erkänt som nationellt minoritetsspråk. Romerna har en lång närvaro i landet. Deras språk och kultur är såväl egna kulturarv som en del av det gemensamma kulturarvet och samtida kulturen i Sverige.

Det finns olika kulturinstitutioner som – inom ramen för arbetet med de nationella minoriteterna – arbetar med frågor om romers kultur och språk. Institutet för språk och folkminnen har enligt förordningen (2007:1181) med instruktion för Institutet för språk och folkminnen till uppgift att bedriva språkvård och på vetenskaplig grund öka, levandegöra och sprida kunskaper om språk, dialekter, folkminnen, namn och immateriella kulturarv i Sverige. Institutet ska särskilt samla in, bevara, vetenskapligt bearbeta samt sprida kunskap och material om bl.a. de nationella minoritetsspråken. Inom ramen för uppdraget tar institutet bl.a. fram underlag och material kring romer och romani chib/romska samt arbetar med att tillföra myndighetens historiska samlingar romska röster och erfarenheter. Institutet ger också råd i frågor om

¹ Prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:KU1, rskr. 2008/09:272.

² Prop. 2008/09:158.

romska och utarbetar svensk-romska ordlistor inom olika samhällsområden. Institutet anordnar också årliga språkvårdsseminarier i romska. Som en del i arbetet med att främja och vårda de nationella minoritetsspråken fördelar institutet vidare bidrag till projekt för revitalisering av språken. Bidrag kan lämnas till t.ex. språkkurser, skrivkurser, arbete med ordlistor och kulturevenemang.

Här ska även nämnas att institutet i juni 2018 fick i uppdrag av den dåvarande regeringen att utreda hur språkcentrum för de nationella minoritetsspråken kan organiseras. I uppdraget ingår bl.a. att utreda förutsättningarna för språkcentrum eller motsvarande funktioner för de nationella minoritetsspråken jiddisch och romani chib. Uppdraget ska redovisas senast den 1 oktober 2019. Institutet fick vidare i regleringsbrevet för 2018 i uppdrag att genomföra insatser som har till syfte att bevara den romska språkvarieteteten kaale för nutida och framtida bruk. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 juni 2019.

Statens kulturråd ska enligt förordningen (2012:515) med instruktion för Statens kulturråd bl.a. särskilt verka för konstnärligt och kulturpolitiskt värdefull utveckling inom verksamheter som rör samiska folkets och övriga nationella minoriteters kultur. I det ligger bl.a. att stödja gruppernas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur och att verka för att kulturinstitutioner och andra aktörer i samverkan med grupperna ska främja minoriteternas kultur och kulturarv. Som ett komplement till de bidrag som Kulturrådet fördelar inom olika konstområden finns särskilda bidrag som fördelas till verksamheter och projekt som särskilt syftar till att stärka, utveckla eller synliggöra de nationella minoriteternas kultur och kulturarv. Under åren 2016–2018 hade Kulturrådet i uppdrag att fördela ett särskilt bidrag till romsk kultur. Bidraget var avsett för projekt som skulle bidra till att stärka, utveckla eller synliggöra romsk kultur och kulturarv. I uppdraget, som var en del i genomförandet av skrivelsen En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032 (skr. 2011/12:56), ingick även att genomföra dialogmöten på regional nivå mellan romska kulturaktörer på lokal, regional och nationell nivå och etablerade kulturinstitutioner. Totalt avsattes 1,3 miljoner kronor för genomförandet av uppdraget.

I sammanhanget ska också nämnas att Forum för levande historia enligt förordningen (2007:1197) med instruktion för Forum för levande historia har i uppdrag att vara ett nationellt forum som ska främja arbete med demokrati, tolerans och mänskliga rättigheter med utgångspunkt i Förintelsen. Inom ramen för sitt uppdrag arbetar myndigheten bl.a. med att belysa frågor kring romers situation och antiziganism.

Enligt utskottet bör motion 2018/19:556 (L) som gäller att införa ett romskt förvaltningsområde avstyrkas. Utskottet vill dock betona att språk och kultur är viktiga delar av en människas identitet och för att skapa samhörighet. Kultur har också en central betydelse för demokrati och öppenhet. Att olika erfarenheter och historier tas till vara och speglas är av stor vikt för en levande demokrati. Utskottet vill även peka på att kulturen kan vara en brobyggare när

det gäller att skapa förtroende och öka den ömsesidiga respekten mellan olika grupper i samhället. Det är mot den bakgrunden viktigt med ett långsiktigt och kontinuerligt arbete för att synliggöra och stödja samt skapa medvetenhet om och förståelse för romsk kultur och romskt språk. Det är också av stor betydelse med överföring av språk och kultur mellan generationer. Som framgår ovan genomförs en rad insatser på området. Det är enligt utskottet viktigt att arbetet fortsätter och att det präglas av romsk förankring och delaktighet.

Älvdalskans ställning

Motionerna

Robert Stenkvist (SD) anser i motion 2018/19:4 att älvdalskan ska stadfästas som ett landsdels- eller minoritetsspråk. Vidare anser motionären att det bör vidtas åtgärder för att bevara, främja och levandegöra älvdalskan som en viktig del av kulturarvet.

Peter Helander (C) anser i motion 2018/19:2423 att möjligheterna att erkänna älvdalskan som minoritets- eller landsdelspråk ska utredas. Motionären anför bl.a. att barnens rätt att utveckla och tillägna sig det egna modersmålet är förankrad i språklagen (2009:600) samt att älvdalskan anses vara en del av det svenska kulturarvet.

Utskottets ställningstagande

Älvdalskan, som enligt uppgift på Älvdalens kommuns webbplats talas av ca 3 000 personer, är en del av det svenska kulturarvet. Som framkom ovan har Institutet för språk och folkminnen till uppgift att bedriva språkvård och på vetenskaplig grund öka, levandegöra och sprida kunskaper om språk, dialekter, folkminnen, namn och immateriella kulturarv i Sverige. Inom ramen för det uppdraget genomförs olika insatser för att främja älvdalskan. Bland annat har institutet tagit fram en älvdalsk grammatik och en bok om älvdalska växtnamn förr och nu. Vidare finns i institutets samlingar inspelning av dialekt från Älvdalen.

Den amerikanska språkorganisationen SIL International tog under 2016 ställning i frågan om den lingvistiska klassificeringen av älvdalskan.³ Organisationen beslutade att klassificera älvdalskan som ett distinkt språk snarare än som en dialekt av svenska. I beslutet hänvisas bl.a. till antalet tillgängliga publikationer på älvdalska samt antalet vetenskapliga studier av älvdalskan. Beslutet innebär att älvdalskan tilldelas en egen språkkod enligt den internationella standarden Iso 639.

Frågan om älvdalskan har behandlats av riksdagen tidigare, senast under 2018 då riksdagen avskog motionsyrkanden om älvdalskans ställning (bet.

³ SIL är en ideell organisation med närvaro i ett åttiotial länder som arbetar för en hållbar lingvistisk utveckling, framför allt genom forskning.

2017/18:KU32). Utskottet finner inte att det finns skäl att nu göra någon annan bedömning, utan anser att konstitutionsutskottet bör avstyrka motionerna 2018/19:4 (SD) och 2018/19:2423 (C). Utskottet vill dock lyfta fram betydelsen av att äldalskan bevaras och främjas samt förs vidare till kommande generationer. Det är viktigt att Institutet för språk och folkminnen fortsätter att göra insatser för att öka, sprida och levandegöra äldalskan.

Stockholm den 12 mars 2019

På kulturutskottets vägnar

Christer Nylander

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Christer Nylander (L), Lotta Finstorp (M), Lawen Redar (S), Hans Hoff (S), Annicka Engblom (M), Aron Emilsson (SD), Lars Mejern Larsson (S), Per Lodenius (C), Ann-Britt Åsebol (M), Angelika Bengtsson (SD), Anna Wallentheim (S), Roland Utbult (KD), Åsa Karlsson (S), Jonas Andersson i Linköping (SD), Anna Sibinska (MP) och Viktor Wärnick (M).